

СУШИК НАТАЛІЯ СТЕПАНОВНА. *Сущность и цели технологий социального воспитания личности.*

В статье определены сущность, особенности, структура, взаимосвязь социализации и социального воспитания личности. Охарактеризованы этапы социального воспитания личности, предусматривающие формирование: 1) системы социальных ценностей, ценностных ориентаций, знаний, норм, правил поведения; 2) чувств; 3) убеждений; 4) умений, навыков поведения, способности эффективно использовать социальный опыт в своей жизни. Обоснованы сущность, признаки технологий социального воспитания личности. Определены цели, задачи, практическая значимость применения технологий социального воспитания личности для ее эффективной социализации.

Ключевые слова: социализация, социальное воспитание, технология, технология социального воспитания, цель, задачи технологии социального воспитания, ценности, ценностные ориентации, знания, чувства, убеждения, нормы, умения, навыки поведения личности.

SUSHYK NATALIYA. *Essence and purposes of technology of social development of personality.*

This article defines essence, specialties, structure, connection between socialization and social development of personality. Article describes steps of social development of personality that includes forming: 1) of the system of social values, knowledge, norms and rules of behavior; 2) feelings; 3) believes; 4) skills of behavior, ability to effectively use social experience in everyday life.

It also describes essence, features of technology of social development of personality. Defines purpose, task, practical implementation of social development of personality for it's effective socialization.

Key words: socialization, social development, technology of social development, values, knowledge, feeling, belief, norms, skills, skills of behavior.

УДК 37.035:379.8

Чекаленко В. Т.

ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК УМОВА ЇЇ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

У статті висвітлено проблему дозвілля, дозвіллевої діяльності студентської молоді, розглянуто дозвілля та дозвіллеву діяльність студентської молоді як один із факторів соціального виховання у вищих навчальних закладах. На основі аналізу, узагальнення й систематизації наукових джерел обґрунтовано у часовому вимірі розвиток поняття «дозвілля», «дозвіллева діяльність» та «соціальне виховання». Окреслено трактування сучасними та зарубіжними науковцями. Розглянуто фактори соціального виховання у вищих навчальних закладах. Зроблені у статті висновки можуть бути використані під час

теоретичного обтрунтування та практичної розробки організації дозвілєвої діяльності студентської молоді.

Ключові слова: дозвілля, дозвілєва діяльність, вільний час, молодь, студентська молодь, соціальне виховання, соціалізація, соціальна педагогіка.

Особистість набуває своєї індивідуальної визначеності лише завдяки комбінаціям культури, в яку вона включається. Соціальне становлення студентської особистості відбувається в ході її соціального виховання. Соціальне виховання – це система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на індивіда, групу людей, студентів чи суспільства в соціумі. Соціальне виховання спрямовується на формування особистості та її соціалізацію. Людина розглядається як вища мета соціального виховання, якою забезпечується всі необхідні умови для реалізації та досягнення гармонії в соціально-економічній та духовній сфері. Одним із видів соціального виховання виступає дозвілєва сфера діяльності. Вміння організувати свій вільний час із користю для себе. Дозвілля – це вільний від навчання час, який молодь використовує для задоволення власних потреб: заняття спортом, мистецтвом, технікою, моральним, розумовим й фізичним розвитком, відвідування гуртків, КВН, квести та ін.

Теоретико-методологічні засади педагогіки дозвілля досліджували зарубіжні науковці: В. Байкова, А. Вілл, Л. Гордон, Б. Грушин, Ж. Дюмазедьє, Є. Клопов, Д. Неулінгрен, В. Нарштант та Е. Шредер, Г. Мінц, Г. Орлов, В. Патрушев, В. Соколов, Б. Тітов та ін.; українські: І. Белецька, Г. Бреславська, Ю. Баранецька, І. Бойчев, В. Бочелюк, Б. Брилін, А. Воловик, В. Воловик, І. Гімро, І. Гутник, Н. Котельникова, В. Лісовський, І. Петрова, В. Піча, С. Пішун, В. Попов, С. Сергієнко, С. Савченко, С. Харченко, С. Цюлюпа, Т. Ченіговець, Н. Яременко та ін. Як стверджують дослідники, саме в процесі вільного часу відбувається розвиток інтелектуальних і фізіологічних здібностей задатків дітей та дорослих, тож він має бути обов'язково спрямований на всебічний розвиток особистості. Питання проблеми дозвілля студентів, визначення його концептуальних засад як чинника формування особистості досліджували І. Зязюн, Н. Іванцова, І. Мельников, Т. Польова, О. Семашко, О. Шамсутдінова та ін. Призначення вільного часу полягає не лише у задоволенні фізіологічних потреб особистості чи відпочинку, а й у підвищенні власного культурного рівня через організацію змістовної дозвілєвої діяльності. Таким чином, постає питання сутності «вільного часу» та місця «дозвілля» у ньому.

В галузі соціального виховання студентської молоді у вітчизняній науці займалися такі вчені, як: Г. Андрєєва, В. Андрущенко, О. Безпалько, Н. Заверико, І. Зверєва, А. Капська, І. Кон, Н. Лавриченко, М. Лукашевич, В. Москаленко, А. Мудрик та ін.

Вчені Л. Коваль, А. Малько, Л. Міщик, А. Мудрик, В. Семьонов, С. Хлебик, Г. Філонов та ін. відносять соціальну педагогіку до науки про соціальне виховання.

Мета і завдання статті: дослідити та уточнити сучасне розуміння терміну дозвілля, дозвілєва діяльність, вільний час та соціальне виховання

покладаючись на аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців. А також розглянути фактори соціального виховання у вищих навчальних закладах.

У своїх працях Р. Блонський, А. Луначарський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький стверджують, що педагогічна діяльність лише тоді відповідає принципам соціального виховання, коли вона спрямована на розкриття здібностей, веде до виявлення творчих обдарувань кожної дитини як суб'єкта, що знаходиться в тісному зв'язку з соціумом і який є її частиною. Отже, соціальне виховання – це складова частина процесу соціалізації, педагогічно регульована і спрямована на формування соціальної зрілості і розвиток особистості за допомогою включення її в різні види соціальних відносин у спілкуванні, грі, у навчальній і суспільно корисній діяльності.

«Соціальне виховання студентської молоді – процес залучення студентів ВНЗ до засвоєння загальнолюдських цінностей, вивільнення внутрішніх резервів та інших позитивних власних і соціальних якостей, які допоможуть їм самореалізуватися у взаєминах із природою і навколишнім середовищем» [1, с. 9].

Мету соціального виховання Т. Бондаренко визначає «як формування здатності особи до активного функціонування в конкретній соціальній ситуації при забезпеченні повноцінного розвитку цієї особистості як неповторної людської індивідуальності» [1, с. 4].

Соціальне виховання – це створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій.

Враховуючи те, що соціальна педагогіка має справу з цілеспрямованим керівництвом розвитку особистості як в інтересах суспільства, так і самої особистості, можна стверджувати, що поняття «соціалізація» більш широке у порівнянні з предметом соціальної педагогіки.

Соціальне виховання більшість учених вважають предметом соціальної педагогіки як науки. Отже, поняття «соціальна педагогіка» більш широке у порівнянні з поняттям «соціальне виховання». Доцільно звернути увагу на те, що, визначаючи співвідношення цих термінів, науковці іноді дуже вузько тлумачать поняття «соціальне виховання» і зводять його лише до практичного застосування соціально-педагогічних ідей.

Вивчення наукових підходів до тлумачення терміну «соціальне виховання» свідчить про неоднозначність його трактування. Сучасні вчені визначають це поняття «як формування здатності особистості до активного функціонування в конкретній ситуації при забезпеченні її повноцінного розвитку (В. Бочарова); педагогічно організовану прогресивну зміну людиною власної соціальної позиції та місця в суспільстві (Ю. Гапон); створення умов для відносно цілеспрямованого розвитку і духовно-ціннісної орієнтації людини в процесі її соціалізації (О. Середюк) та ін.» [6, с. 6-7].

Соціальне виховання у ВНЗ пов'язане з навчанням, освітою, психологічною підготовкою особистості, самоосвітою та ін. Це єдиний комплексний інтегративний багатофункціональний процес, який припускає використання

всього наявного арсеналу педагогічних засобів і можливостей у цілях морального, соціального становлення та розвитку особистості в процесі соціалізації.

Також одним із факторів соціального виховання виступає дозвілля та дозвіллева діяльність студентської молоді. Розглянемо дані поняття більш детально.

В Українському педагогічному словнику дозвілля дітей трактується як – «вільний від обов'язкової діяльності час. Використовуючи години дозвілля для ігор, читання, праці, занять спортом, мистецтвом, технікою, дитина розвивається морально, розумово й фізично. Активне, розумне дозвілля – важливий засіб збереження та підвищення працездатності. Організація дозвілля дітей – одне з найважливіших завдань школи, позашкільних установ, громадських організацій, сім'ї» [3, с. 100].

Англійське слово «дозвілля» (leisure) бере свій початок з латини (ligere), що означає «бути вільним». З латинської мови до французької прийшло слово loisir, що означає «бути дозволеним», а до англійської увійшло таке слово, як license, що означає «бути вільним» (свобода відхиляти правило, практику і т. д.). Ці слова є спорідненими, маючи на увазі вибір і відсутність примусу. Англійське слово school походить від грецького слова schole (дозвілля), що передбачає поєднання між дозвіллям і освітою. В Оксфордському словнику зазначаються такі тлумачення цього поняття як: (1) «можливість, надана вільним часом, щоб щось зробити», (2) «свобода робити щось специфічне», (3) «можливості, що відкриваються поза сферою професійної діяльності» та (4) «можливість розпоряджатися часом на свій розсуд».

А. Володимирова відзначає, що «дозвілля» ширше поняття «відпочинок», хоча найчастіше обидва терміни зводяться один до одного, в залежності від того, який вид проведення часу конкретно розглядається. Вчена розуміє дозвілля як відпочинок, і в цьому випадку поняття дозвілля несе в собі два відтінки: воно може позначати відрізок вільного від роботи часу і період відпочинку людини» [2, с. 152].

З терміном «дозвілля» тісно пов'язаний термін «дозвіллева діяльність». Звернемося до його аналізу.

Дозвіллева діяльність, або діяльність людини під час дозвілля стає все більш значущою для розвитку особистості, розкриття її талантів, задатків та схильностей. Але дозвілля не завжди сприймалося як певна соціально-культурна цінність. Характерною особливістю відношення з боку суспільства, було нерозважливе хибне ставлення до вільного часу та дозвілля як до чогось неважливого, вторинного, не визначального у житті людини.

У дозвіллевій діяльності реалізуються варіативні прояви особистості, здійснюється непримусовий вибір відповідно до ціннісних орієнтацій, мотивів, уподобань людини.

Як стверджує С. Пащенко, дозвіллева діяльність – це «...діяльність індивіда у вільний час, спрямована на створення соціально значущих знань і цінностей, розвиток творчого потенціалу, інтелектуального збагачення, усвідомлення себе як особистості» [5, с. 7].

Про цінність дозвіллевої діяльності доводять вчені: Б. Тітов та Г. Мінц. За словами Б. Тітова, вона полягає у тому, що дозвіллева діяльність здатна допомогти молодій людині реалізувати все те найкраще, яке потенційно в ній закладено, тож «саме під час дозвіллевої діяльності, - як зазначає Г. Мінц, - відбувається розвиток творчих, духовних та фізичних сил людини у відповідності з ідеалами суспільства» [4, с. 530].

Соціальне виховання - створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій.

Під поняттям «дозвілля» ми будемо розуміти частину позанавчального часу, що залишається у студента після виконання його студентських обов'язків: відвідування лекцій, семінарів та практичних занять, самоосвіта, відвідування читальних залів та бібліотек та ін.

У контексті нашого дослідження під дозвіллевою діяльністю ми розуміємо вид діяльності, спрямований на розвиток і реалізацію творчого потенціалу студента, удосконалення себе як особистості, а також задоволення моральних та духовних потреб.

Перспективою подальших досліджень є професійний розвиток та підготовка майбутніх соціальних працівників до організації дозвілля студентської молоді.

Використана література:

1. Бондаренко Т. В. Соціальне виховання студентської молоді засобами педагогічного краєзнавства: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Бондаренко Т. В. – Умань – 2012. – 24с.
2. Владимірова А. П. Труд и рекреация / Владимірова А. П. // Духовно-ценностные ориентиры массовых действий людей: Тезисы докладов республиканской межвузовской научной конференции. - Гродно, 1992. – 165 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Панчук К. М. Дозвіллева діяльність молоді як наукова проблема / К. М. Панчук // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наукових праць / К. М. Панчук – Кам'янець-Подільський: видавець Зволейко Д. Г., 2009. – Вип.13. – Кн.1. – С. 526-533.
5. Пащенко С. Ю. Підготовка соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнівської молоді: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 « Теорія і методика професійної освіти» / Пащенко С. Ю. – Київ, 2000. – 23 с.
6. Степура Ю. Г. Підготовка майбутніх педагогів до соціального виховання учнів початкової школи засобами естетотерапії: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 « Теорія і методика професійної освіти» / Степура Ю. Г. – Полтава, 2016. – 24 с.

ЧЕКАЛЕНКО ВИКТОРИЯ ТАРАСОВНА. *Досуговая деятельность студенческой молодежи как условие ее социального.*

В статье освещена проблема досуга, досуговой деятельности студенческой молодежи, рассмотрены досуг и досуговую деятельность студенческой молодежи как один из факторов социального воспитания в высших учебных заведениях. На основе анализа, обобщения и систематизации научных источников обоснованное во временном измерении развитие понятия «досуг», «досуговая деятельность» и «социальное воспитание». Определены трактовка современными и зарубежными учеными. Рассмотрены факторы социального воспитания в высших учебных заведениях. Сделанные в статье выводы могут быть использованы при теоретического обоснования и практической разработки организации досуговой деятельности студенческой молодежи.

Ключевые слова: досуг, досуговая деятельность, свободное время, молодежь, студенты, социальное воспитание, социализация, социальная педагогіка.

CHEKALENKO VIKTORIJA. *The leisure activity of student youth as a factor of social education in higher educational establishments.*

In the article deals with the problem of leisure, leisure activity of student youth, leisure and leisure activities of student youth are considered as one of the factors of social education in higher educational establishments. On the basis of analysis, generalization and systematization of scientific sources the development of the concept of "leisure", "leisure activity" and "social education" is substantiated in the time dimension. The interpretation of modern and foreign scholars is described. The factors of social education in higher educational institutions are considered. The conclusions drawn in the article can be used during theoretical substantiation and practical development of the organization of leisure activity of student youth.

Keywords: leisure, leisure activity, free time, youth, student youth, social education, social pedagogy.

УДК 37.015.31: 39:172.15 - 057.875

Чорна Г.В.

УКРАЇНОЗНАВЧІ ЗНАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ

У статті розкрито роль ціннісних орієнтації у процесі формування особистості. Визначено сутність та специфіку національних цінностей як частини загальнолюдських цінностей особистості. Наведені основні проблеми виховання національних ціннісних орієнтацій. Розглянуто принципи організації національного виховання. З'ясовано мету національного виховання, а також завдання, які варто ставити перед собою в процесі виховання національних ціннісних орієнтацій. Визначено головні заходи для реалізації мети ефективного